

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2025-05-12

Ärendenummer EXF-2023-00879

EXN 2025-06-16

Handläggare

Simon Engström

Telefon: 031-3681038

E-post: simon.engstrom@exploatering.goteborg.se

Försäljning av jordbruksmark inom fastigheterna Bergums-Högen 1:4, Kalshed 1:3 och Pileröd 1:2 samt hemställen till kommunfullmäktige om försäljning av del av fastigheterna Öxnäs 2:6 med flera, Tumlehed 2:3 med flera

Förslag till beslut

I exploateringsnämnden:

1. Exploateringsnämnden hemställer om kommunfullmäktiges bemyndigande att sälja jordbruksmark med naturskydd till arrendatorerna inom fastigheterna del av Öxnäs 2:6 med flera och Tumlehed 2:3 med flera.
2. Exploateringsnämnden uppdrar till exploateringsförvaltningen att sälja jordbruksmark till arrendatorerna inom fastigheterna Bergums-Högen 1:4, Kalshed 1:3 och Pileröd 1:2.

Sammanfattning

Förvaltningen 5 februari 2024 § 21 uppdrag att enbart ta hänsyn till politiskt fattade beslut vid bedömningar av förfrågningar av friköp av jordbruksarrenden och att vid tveksamheter lyfta ärendet till exploateringsnämnden. Detta tjänsteutlåtande är en följd av det uppdraget.

Under de senaste åren har ett tjugotal förfrågningar från jordbruksarrendatorer inkommit om friköp av arrendestället. Genom detta tjänsteutlåtande vill förvaltningen pröva möjligheten att sälja jordbruksmark inom områden med naturskydd, exempelvis naturreservat och strandskydd.

Förvaltningens bedömning är att mark med olika typer av naturskydd inte utgör en exploateringsreserv för kommande stadsutveckling och ur detta perspektiv finns inget behov av ett kommunalt ägande. De restriktioner och föreskrifter som har ålagts fastigheter med naturskydd gäller oavsett vem som äger marken.

Kommunfullmäktige beslutade 14 oktober 2021 § 12 (0495/21) att dåvarande fastighetsnämnd inte skulle ges större utrymme att sälja mark med restriktioner än vad den då gällande reglemente medgav. Begäran om försäljning av sådan mark ska därför beslutas av kommunfullmäktige.

Vid en försäljning avhänder sig kommunen möjligheten att via arrendeavtalet styra vad marken används till.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Köpeskillingen vid friköp sker till marknadspris. Värderingen av bostadshus och ekonomibyggnader respektive jordbruksmark värderas var för sig eftersom ändamålen har olika marknadsvärden.

Under 2025 utgår en årlig arrendeavgift om cirka 415 000 kr för arrendeställena. Vid en försäljning upphör delar av denna intäkt.

Ett eget ägande innebär att den tidigare arrendatorn kan utveckla sin verksamhet genom banklån med jordbruksfastigheten som säkerhet.

Bedömning ur ekologisk dimension

De restriktioner och föreskrifter som gäller för skyddad mark åtföljs av arrendatorerna redan i dag. Utöver gällande restriktioner på marken har kommunen viss möjlighet att vid en arrendeupplåtelse ställa ytterligare krav på exempelvis certifiering av verksamheten eller vilken typ av matproduktion som bedrivs på arrendestället. Vid en försäljning upphör den möjligheten.

Bedömning ur social dimension

Förvaltningen ser inte att det sker någon förändring ur en social dimension om jordbruksmark med ytterligare restriktioner är kommunägd eller privatägd.

Samverkan

Förvaltningen har bedömt att facklig samverkan inte är aktuellt i detta ärende.

Bilagor

1. Detaljkarta över friköpsområde inom Öxnäs 2:6 med flera skala 1:5000
2. Översiktskarta över friköpsområde inom Öxnäs 2:6 med flera
3. Detaljkarta över friköpsområde inom Tumlehed 2:3 med flera skala 1:5000
4. Översiktskarta över friköpsområde inom Tumlehed 2:3 med flera
5. Detaljkarta över friköpsområde inom Bergums-Högen 1:8 skala 1:5000
6. Översiktskarta över friköpsområde inom Bergums-Högen 1:8
7. Detaljkarta över friköpsområde inom Kalshed 1:3 skala 1:5000
8. Översiktskarta över friköpsområde inom Kalshed 1:3
9. Detaljkarta över friköpsområde inom Pileröd 1:2 skala 1:5000
10. Översiktskarta över friköpsområde inom Pileröd 1:2
11. Protokollsutdrag exploateringsnämnden 2024-02-05 § 21

Protokollsutdrag skickas till

Kommunfullmäktige

Ärendet

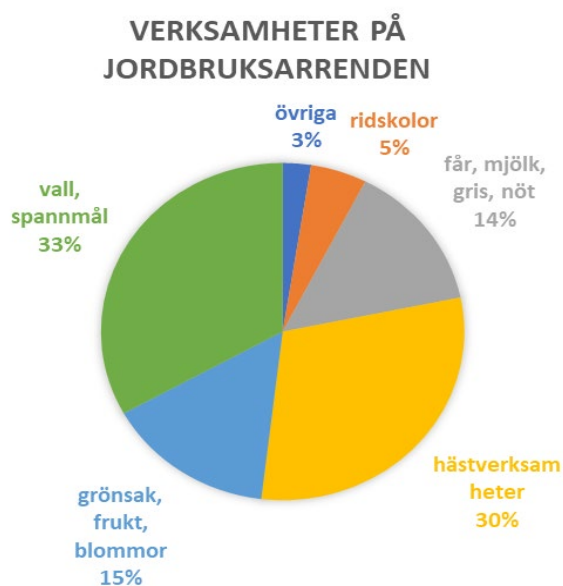
Ärendet avser försäljning av fem jordbruksenheter som är upplåtna med arrenden, varav två arrenden omfattas av naturskydd, till arrendatorerna. Exploateringsnämnden hemställer om kommunfullmäktiges bemyndigande för försäljningar av de två jordbruksenheter som omfattas av naturskydd.

Beskrivning av ärendet

Bakgrundsbeskrivning

Exploateringsnämnden upplåter cirka 3000 hektar mark varav 75 procent är jordbruksmark och 25 procent betesmark. All kommunägd jordbruksmark är utarrenderad och fördelas på 240 jordbruksarrenden. Cirka 50 arrenden omfattar även bostad till arrendatorn och i cirka 50 arrenden ingår ekonomibyggnader, men ej bostadshus. Cirka 150 arrendatorer bedriver någon form av matproduktion (mjölk-, kött- eller grönsaksproduktion). Cirka 30 procent av upplåtelseerna (72 stycken) avser hästgårdar, allt från större ridskolor till upplåtelser som enskilda familjer har och där endast ett par hästar för privatbruk inhyses. För arrenden till familjer med enstaka hästar, ser förvaltningen en möjlighet att konvertera dessa till lantbruk med matproduktion när avtalen upphör.

Nedanstående diagram redovisar närmre vad kommunägd jordbruksmark används till idag.

En betydande del av stadens jordbruksmark används inte för matproduktion.

Det finns ett antal faktorer till varför fler friköp av jordbruksmark inte har genomförts. Det kan dels handla om att nivån på köpeskillingen inte överensstämmer med arrendatorns förväntade prisbild, dels att marken helt eller delvis omfattas av framtida stadsutveckling.

Skulle kommunen i sin helhet sälja de 20 arrendeställena där arrendatorn inkommit med friköpsönskemål skulle det innebära att cirka 2 500 000 kvm kommunägd mark övergår i privat ägo utan framtida möjlighet för kommunen att styra ändamålet med markupplåtelsen, med andra ord trygga för kommunens del att jordbruksmarken i första hand ska nyttjas för matproduktion.

För närvarande arbetar kommunen med ett tematiskt tillägg till översiktsplanen gällande att långsiktigt stärka den lokala livsmedelsförsörjningen. Det här kan innebära att skyddet för stadens jordbruksmark utvidgas ytterligare vilket möjliggör att fler arrendestället kan bli föremål för friköp. Omfattningen av försäljning av jordbruksmark kommer delvis att styras av ändring av översiktsplanen som förväntas antas 2026. Förvaltningen ser inte att mark som har naturskydd kommer att påverkas av kommande ändring och att vi därför redan nu kan sälja jordbruk inom så kallad restriktionsmark. Tre av de föreslagna jordbruksenheterna omfattas inte helt av så kallad restriktionsmark, men förvaltningen ser ändå möjlighet att tillmötesgå arrendatorns önskemål om friköp helt eller delvis utan att avvakta en antagen ändring av översiktsplan för denna mark som är utan restriktioner.

Beskrivning av rubricerade objekt

De aktuella objekten som avses i detta tjänsteutlåtande berör mark som omfattas helt eller delvis av naturskydd. Efter en värdering av dessa objekt kommer förvaltningen att erbjuda arrendatorn friköp av hela eller del av arrendestället till ett marknadsmässigt pris.

I bilagda kartor finns jordbruksmark med restriktioner redovisad med grön, gul eller orange färg. Grön färg visar mark med tre restriktioner, gul färg visar mark med två restriktioner och orange färg visar jordbruksmark med en restriktion. Vilken eller vilka restriktioner redovisas var för sig i sammanställningen nedan. Utöver restriktioner visar kartorna arrendeområdet med röd kantfärg och det föreslagna försäljningsområdet med gul kantfärg.

Arrendeavtal AJ19960003 (Öxnäs 2:6 med flera)

- Arrendeområdet omfattas av 1-3 naturskydd, vilka är Natura2000, naturreservat och strandskydd.
- Upplåtelsens ändamål är matproduktion (nöt) och bostad.
- Arrende inom fastigheterna Öxnäs 2:6, Öxnäs 4:2, Öxnäs 4:7, Öxnäs S:2 och Öxnäs S:14.
- Sammanlagd arrendeyta uppgår till cirka 340 000 kvm och arrendatorn erbjuds friköp av hela arrendeområdet.

Arrendeavtal AJ20200013 (Tumlehed 2:3 med flera)

- Arrendeområdet omfattas delvis av strandskydd.
- Upplåtelsens ändamål är matproduktion (får). Inom arrendet finns ingen bostad.
- Arrende inom fastigheterna Tumlehed 1:18, Tumlehed 1:19, Tumlehed 1:68, Tumlehed 2:3, Tumlehed 2:4 och Tumlehed 2:65.
- Sammanlagd arrendeyta uppgår till cirka 91 000 kvm, varav arrendatorn får möjlighet att friköpa cirka 45 500 kvm inom fastigheterna Tumlehed 2:3, Tumlehed 1:68, Tumlehed 1:18, och Tumlehed 1:19, som omfattas av strandskydd. Efter ett friköp fortsätter arrendatorn att arrendera resterande del av arrendeområdet. När ändringen av översiktsplanen vinner laga kraft kan resterande delar av arrendet prövas för friköp.

Arrendeavtal AJ20210002 (Bergums-Högen 1:8)

- Arrendeområdet omfattas inte av något naturskydd. Arbeta med naturreservat i området pågår däremot.
- Upplåtelsens ändamål är kommersiell odling av grönsaker, frukt och blommor.

- Arrende inom fastigheterna Bergums-Högen 1:2, Bergums-Högen 1:4, Bergums-Högen 1:5, Bergums-Högen 1:6, Bergums-Högen 1:8, Bergums-Högen S:11, Bergums-Högen S:4, Bergums-Skår S:12, Torvhög 2:2 och Torvhög 8:1.
- Sammanlagd arrendeyta uppgår till cirka 281 000 kvm, varav arrendatorn får möjlighet att friköpa cirka 16 300 kvm inom fastigheten Bergums-Högen 1:8. Inom området finns växthus och ett tidigare fritidshus som används av arrendatorn som kontor. Efter ett friköp fortsätter arrendatorn att arrendera resterande del av arrendeområdet. När ändringen av översiktsplanen vinner laga kraft kan resterande delar av arrendet prövas för friköp.

Arrendeavtal AJ20070013 (Kalshed 1:3)

- Arrendeområdet omfattas inte av något naturskydd.
- Upplåtelsens ändamål är ridskola och bostadshus.
- Arrende inom fastigheterna Kalshed 1:3, Kalshed 4:2, Kalshed 4:3, Kalshed 5:4, Kalshed 5:5, Asmundtorp 1:17, Asmundtorp 2:3, Asmundtorp 2:4, Asmundtorp 2:5, Asmundtorp 2:6.
- Sammanlagd arrendeyta uppgår till cirka 330 000 kvm, varav arrendatorn får möjlighet att friköpa cirka 5 000 kvm inom fastigheten Kalshed 1:3, vilket omfattar gårdsbilden. Efter ett friköp fortsätter arrendatorn att arrendera marken utanför gårdsbilden. När ändringen av översiktsplanen vinner laga kraft kan resterande delar av arrendet prövas för friköp.

Arrendeavtal AJ20200014 (Pileröd 1:2)

- Arrendeområdet omfattas inte av något naturskydd.
- Upplåtelsens ändamål är småskalig verksamhet (får och höns) i anslutning till egen fastighet.
- Arrende inom fastigheten Pileröd 1:2.
- Totalt arrendeyta uppgår till cirka 15 000 kvm, varav arrendatorn får möjligheten att friköpa cirka 1 200 kvm inom Pileröd 1:2. Efter ett friköp fortsätter arrendatorn att arrendera resterande del av arrendeområdet. När ändringen av översiktsplanen vinner laga kraft kan resterande delar av arrendet prövas för friköp.

Förvaltningens bedömning

Exploateringsnämnden förvaltar stadens markreserv som utgör en exploateringsreserv för kommande stadsutveckling. Betydande delar av stadens mark upplåts med arrende till göteborgare, företagare och föreningsliv med flera. De flesta arrendeupplåtelser är så kallade lägenhetsarrenden vilket innebär att arrendatorn saknar besittningsskydd.

Jordbruksarrenden som innefattar bostadshus har ett lagstadgat besittningsskydd och är därmed av en mer beständig natur. Upplåtelseerna har i många fall ingåtts för ett stort antal år sedan. Det finns skäl för såväl arrendatorerna som för fastighetsägaren att överväga friköp av dessa arrenden. Så kallade sidoarrenden saknar besittningsskydd och är därför mer att jämföra med lägenhetsarrenden även om det bedrivs jordbruk inom arrendestället.

För exploateringsförvaltningens del görs en bedömning om marken som upplåts helt eller delvis kommer att tas i anspråk för stadens utveckling innan ett friköp kan medges. En annan faktor är att marken även efter en försäljning förväntas användas för jordbruk. När det gäller dessa utgångspunkter finns det goda förutsättningar att dessa uppnås vid en

försäljning av jordbruksmark med naturrestriktioner som omöjliggör en annan markanvändning som är mer ekonomiskt fördelaktig.

De jordbruksarrendatorer som brukar mark med restriktioner är medvetna om dessa och följer de regler och föreskrifter som gäller för marken. Förvaltningen har inte noterat att tillsynsmyndigheterna i större utsträckning påpekat brister eller ohörsamhet från arrendatorerna att följa regelverket.

För exploateringsförvaltningens del finns inget behov av att utöva markägande för jordbruksmark med naturrestriktioner och bland annat av den anledningen föreslås att kommunen går till mötes arrendatorens önskemål om friköp av arrendestället.

Beskrivning av rubricerade objekt redogör för vad arrendet används till idag. Vid utarrendering av mark kan kommunen tydliggöra ändamålet för markanvändningen och säkerställa att jordbruket bidrar till en framtida matproduktion. Vid en försäljning avhänder sig kommunen denna möjlighet. Om syftet med att erbjuda friköp av jordbruksmark till arrendatorerna är av större betydelse än kommunens möjlighet att styra ändamålet med markupplåtelsen, är det något som inte ankommer på förvaltningen att bedöma. Ur ett exploateringsperspektiv på lång sikt kan inte förvaltningen överblicka de långsiktiga konsekvenserna av större markförsäljningar till arrendatorer. Områden med naturskydd bedöms dock ha en högst begränsad eller obefintlig påverkan på långsiktig framtida stadsutveckling. Med andra ord bedöms inte mark med naturskydd utgöra exploateringsreserv för kommande stadsutveckling.

Kristina Lindfors

Direktör exploateringsförvaltningen

Marie Persson

Avdelningschef mark och boende

Göteborgs
Stad

Skala: 1:5 000 (vid A4 stående)

0 20 100 300 500 m

Kartredovisningen har inte rättsverkan.
@Göteborgs Stad, @Lantmäteriet
Skapad: 2025-05-14

Göteborgs
Stad

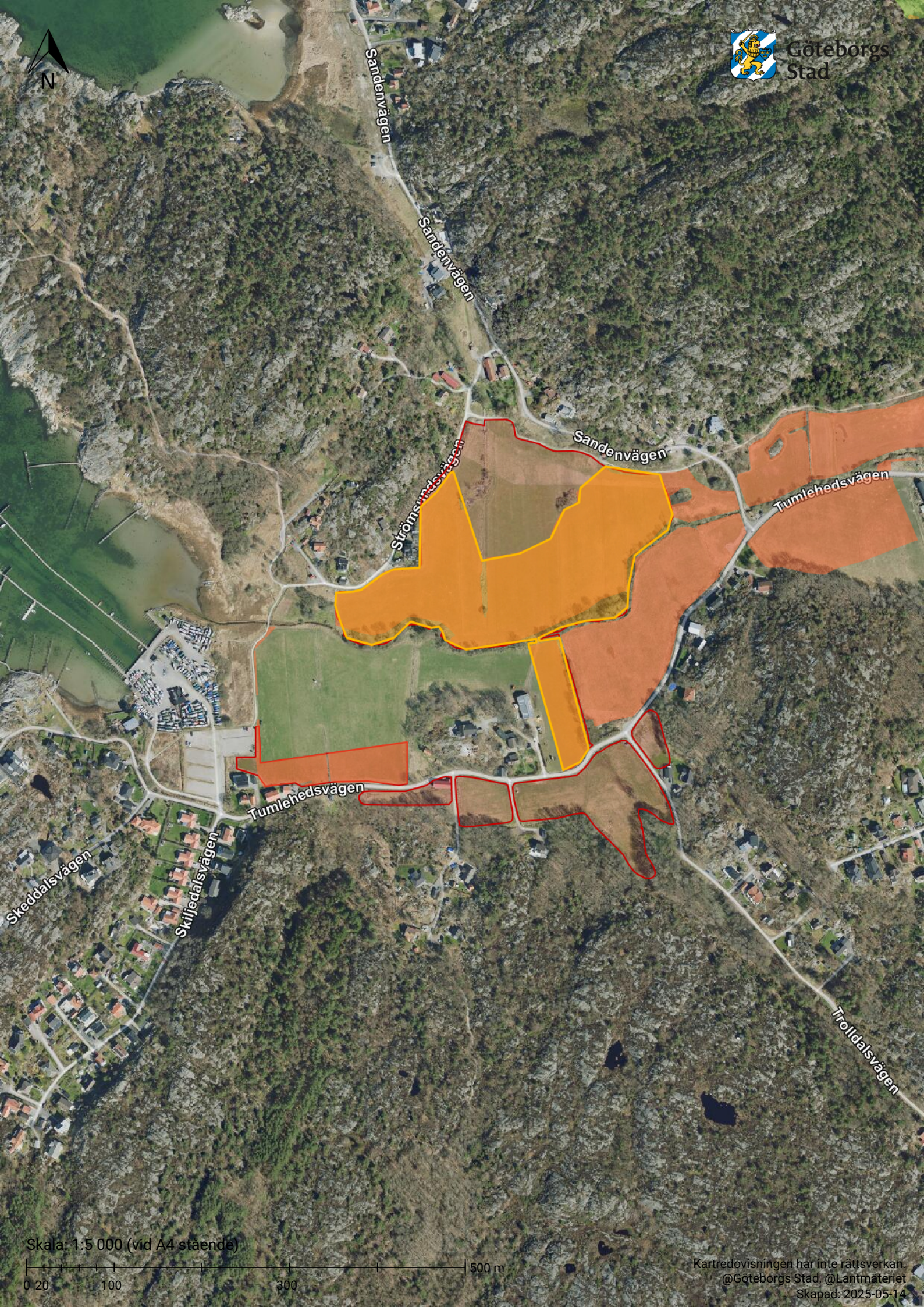
Skala: 1:5 000 (vid A4 stående)

0 20 100 300 500 m

Kartredovisningen har inte rättsverkan.
@Göteborgs Stad, @Lantmäteriet
Skapad: 2025-05-14

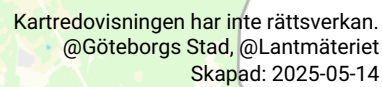
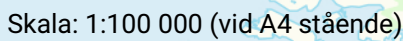
Göteborgs
Stad

Skala: 1:5 000 (vid A4 stående)

Kartredovisingen har inte rättsverkan.
@Göteborgs Stad, @Lantmäteriet
Skapad: 2025-05-14

Bergums Karlslund

Rydsvägen

Rydsvägen

Torvhögsvägen

Bergums Högenväg

Lysebrunnsvägen

Lysetorpsvägen

Torvhögsvägen

Lövhagavägen

Torvhögsvägen

Torvhögs Nordgårdsväg

Bureds Gärde

Skala: 1:5 000 (vid A4 stående)

Göteborgs
Stad

Skala: 1:100 000 (vid A4 stående)

0 1 5 10 km

Kartredovisningen har inte rättsverkan.
@Göteborgs Stad, @Lantmäteriet
Skapad: 2025-05-14

Göteborgs
Stad

Skala: 1:5 000 (vid A4 stående)

Kartredovisningen har inte rättsverkan.
© Göteborgs Stad, © Lantmäteriet
Skapad: 2025-05-14

Skala: 1:100 000 (vid A4 stående)

